

## „...tudományunk eredményeit szellemi izgalmat okozó módon közvetíteni...”

Borbély Gáborral, az MTA Filozófiai Kutatóintézetének igazgatójával beszélget Fábri György

■ *A filozófia helyéről, értelméről, alapkérdéseinek érvényességéről, hasznosságáról avagy feleslegességéről az elmúlt három évezredben újra és újra megfogalmazódnak tézisek, felforrósodnak viták. Manapság a nyugati világban és ezen belül Magyarországon érzékelsz-e ilyen legitimációs igényt, illetve kényszert?*

■ Azt a kérdést, hogy „hasznos-e” a filozófia, nyilvánvalóan akkor lehet értelmesen megválaszolni, ha tudjuk, mi különbözteti meg a hasznos tudományokat a haszontalanoktól. Ha az, hogy a hasznos tudományok valamilyen kapcsolatban állnak a technológiai innovációval, a termeléssel vagy bármi effélével, akkor a filozófia nagyrészt nyilván haszontalan, hasonlóan számos más tudományhoz. Nevezzük ez utóbbit az egyszerűség kedvéért egy közismert antik fogalommal a „barbárok”, azaz a kívülállók és érthetetlenül beszélők álláspontjának. Ha ezzel szemben az a hasznos tudomány, ami nélkül a nyugati civilizáció elképzelhetetlen és nem építhető tovább, akkor a filozófia rendkívül hasznos valami, hiszen mindenki számára nyilvánvaló, hogy a nyugati civilizáció nem létezhetné például Szókratész, Platón, Arisztotelész, Sextus Empiricus, Origenész, Boëthius, Szent Ágoston, Averroës, Ockham, Descartes, Kant, Frege, Wittgenstein vagy akár Feyrabend munkássága nélkül.

A barbárok álláspontjával az a probléma, hogy elég könnyű belátni például a technológiai innovációról, hogy éppenséggel a nyugati civilizáció terméke. A legjelentősebb innovátorok, ahogyan ezt mindenki tudja, általában széles körű, elmélyült képzettséggel rendelkező emberek voltak. Az általad említett viták egyébként szerintem akkor forrósodnak föl, amikor a barbárok valamilyen oknál fogva olyan helyzetbe kerülnek, hogy rendelkezzen a kutatásra szánt forrásokkal, vagy – demokratikus társadalmakban – befolyásolni képesek e források elosztásának rendjét olyan prioritások meghatározásával, amelyek kizárják a szerintük „haszontalan” tudományok támogatását. Ha azoknak a tudományoknak a képviselői, amelyeknek semmi közük sincs a hasznosság említett együgyű értelmezéséhez, átengedik a terepet a barbároknak, és a súlyosan hibás kérdésfeltevés hatására állandó magyarázkodásba kezdenek a hasznosságukat illetően, azaz legitimálni kívánják magukat egy olyan fogalmi sémában, amelyben ők legitimálhatatlanok, akkor ezek a tudományok elvesztek. A barbárokat ez a legkevésbé sem izgatná, mert az ő világukban nincs művelődés, a leszármazottaiknak azonban már föltűnnék a dolog, tekintve, hogy a művelődés megszűnésének hosszú távú hatásai egészen katasztrofálisak. Mit mondjak, nem lennének büszkék a felmenőikre.

■ *A magyar filozófiai szakma, beleértve nagy hangsúllyal a Filozófiai Kutatóintézetet is, hagyományosan erős filozófia-történeti iskolákkal, szemlélettel működött az elmúlt évtizedekben. Eközben egyre sürgetőbben fogalmazódik meg mindenféle tudományos tevékenységgel szemben az a politikai (ezzel persze forráselosztói), néhol publiciszt-*

*tikai igény, hogy napjaink társadalmának, gazdaságának a problémáira adjon választ. Hogyan látod hasznosíthatónak ilyen körülmények között azt a tudást, készségeket, kapcsolatrendszerét, amit a filozófia-történet művelése során szerzett a szakma?*

■ Ismerem természetesen az efféle, „napjaink társadalmának és gazdaságának problémáival” kapcsolatos felvetéseket, nagyon határozott véleményem van ezekről, ezért nem fogok diplomatikusan fogalmazni. Szerintem ebben a formában már maga a kérdésfeltevés is teljesen értelmetlen, és ennél fogva nem meglepő, hogy csak semmitmondó vagy teljesen értelmetlen válaszokat lehet adni rá. Vannak ugyanis olyan tudományok, amelyek „napjaink társadalmának, gazdaságának a problémáival” foglalkoznak (feltéve, de meg nem engedve, hogy azonosítani tudjuk ezeket a problémákat, ez azonban már egy másik kérdés), és vannak olyanok, amelyek nem. Ez utóbbiakról nem azt kell elvárni, hogy olyasmivel foglalkozzanak, amihez semmi közük, hanem azt, hogy a lehető legszínvonalasabban és legkorszerűbben tegyék hozzáférhetővé az adott tudományhoz tartozó ismeretanyagot, s ezzel ellenállhatatlan módon gazdagítsák a műveltséget. Nem tudom fölfogni, miként kívánhatná bárki is, hogy pl. az irodalomtudomány az irodalmi művekkel kapcsolatos hermeneutikai és strukturális problémák helyett inkább az intertemporális költségvetési korláttal foglalkozzék, a filozófia pedig a modális realizmussal és aktualizmussal összefüggő problémák helyett mondjuk a hulladékok újrahasonosításának időszerű kérdéseivel. Ha pedig erre az a válasz, hogy nem, nem, mi csak azt kérjük, hogy az intertemporális költségvetési korlát irodalmi visszatükrözésével, azaz a takarékoskodó háziasszonyok gyötrelmeiről szóló novellákkal, valamint a hulladékhasznosítás filozófiai problémáival foglalkozzatok, akkor én erre azt mondom, hogy tudomásom szerint nem Alsó-Bantusztánban vagy az atomrakétákkal rendelkező Felső-Voltában vagyunk, ahol a helyi előljáró mondja meg, hogy az irodalomtudósok vagy filozófusok – ha még maradt belőlük – milyen, a társadalom fejlődése szempontjából üdvös kérdésekkel foglalkozhatnak.

Én azt gondolom, hogy minden tudománynak megvan a maga „szubjektum-genuusza”, ahogyan ezt Arisztotelész nyomán a nyugati világban gondolták, az a sajátos tárgyterület, amivel a maga módszereinek, az általa használt alapelveknek stb. megfelelően foglalkozik. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy több tudomány ne foglalkozhatnék különböző fogalmi és metodológiai alapon ugyanazzal a tárggyal, és ne létezhetnének interdiszciplináris kooperáció. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha minden együttműködő tudomány eléggé elmélyült és produktív a saját tárgyterületén, stabil fogalmi készlettel és metodológiai alapokkal rendelkezik, s képes a kutatási eredményeit olyan módon kommunikálni, hogy az érthető legyen a többiek számára is. Ha nem lenne „szakfilozófia”, akkor egyáltalában semmiféle filozófia nem lenne.

Másfelől számomra teljesen nyilvánvalónak tűnik, hogy mi a kapcsolat a „társadalmi-gazdasági problémák” konkrét megoldása és azon tudományok művelése között, amelyek nem „napjaink társadalmi-gazdasági problémáival” foglalkoznak. Vegyünk egy példát, mondjuk a diplomás munkanélküliséget. Ez napjaink társadalmának és gazdaságának egyik jelentős problémája, amit az is mutat, hogy e tárgyban a gazdaság szereplőinek a részéről rendszeresen nyilatkozatokat olvashatunk, és számos köztisztviselő, valamint egyéb szakértő szaladgál idegesen a minisztériumok folyosóin, hogy lefolytassa a kétszázötvenedik egyeztetést, majd előkészítse a hatszázadik előterjesztést a tárgyban. Azért is jelentős társadalmi probléma ez, mert az a mellékes körülmény senkit sem szokott érdekelni, hogy az OECD országok között Magyarország

messze a probléma által legkevésbé érintett országok között van. A problémával persze mindenekelőtt az a diplomás szembesül, aki elmegy egy állásinterjúra. Egy ilyen interjúm mi számít? Az ezzel kapcsolatos nyilatkozatok, vagy a kétszáznegyvenedik előterjesztés? A legkevésbé sem. Az számít, hogy az illető eléggé felkészült-e elméleti és gyakorlati értelemben, s az, hogy ezt miként tudja kommunikálni. Ez az általa elfogyasztott szellemi javak sokféleségétől, minőségétől, valamint attól függ, hogy megtanulta-e, miként sajátíthatja el ezeket a javakat. Ebből a szempontból döntő jelentősége van annak, amit műveltségnek nevezünk, s aminek a filozófia, vagy éppen az irodalomtudomány, meg persze egy csomó egyéb haszontalan vagy kevésbé hasznos tudomány is az integráns része. Ezekről nem azt kell elvárni, hogy „napjaink gazdaságának és társadalmának a problémáira” választ adjanak, hanem azt – és ebből is láthatod, hogy nem a technopesszimizmus szól belőlem, mert most egy számítógépes szakkifejezést fogok metaforaként használni –, hogy megfelelőképpen „frissítsék” azt a tudást, amit közvetíteniük kell. A kulcsszó még mindig az erudíció, csak most talán némiképp mást értünk alatta, mint korábban, mert különös hangsúlyt kell fektetnünk a tudás elsajátításának módozataira.

■ *Eltelt másfél évtized azóta, hogy az Intézetnek meg kellett találnia a helyét egy új társadalmi-tudománypolitikai környezetben. Milyennek látod ma az Intézet pozícióit a szakmán belül, illetve a magyar tudományosság szervezetében?*

■ Az Intézet rendkívül jelentős szellemi potenciállal rendelkezik, és nem udvariaságból mondom, hogy kiváló projekteket bonyolított le az elmúlt években. A szakmán belüli pozícióink megítélésem szerint azzal erősödhetnének, ha a filozófiai szakma valamennyi magyarországi központjával jóval szorosabban együttműködnénk, mint az eddigiekben. Ennek szellemében az elmúlt néhány hónapban közös pályázatokat adtunk be, közös konferenciákat és workshopokat készülünk megvalósítani különböző intézményekkel és szervezetekkel. Kitűnő példája lesz az effajta együttműködésnek a Magyar Tudomány Ünnepe, ahol az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztálya rendezvényét az MTA Filozófiai Kutatóintézete, az MTA-BME Tudománytörténet és Tudományfilozófia Kutatócsoport, valamint az MTA-BME Neuropszichológiai és pszicholingvisztikai Kutatócsoportja közösen tartja „A tudomány kognitív modelljei” címmel. Rendkívül fontosnak tartom, hogy az MTA Filozófiai Intézetének égisze alatt az Akadémiai Kiadó újraindítja az alapvető filozófiai művek hozzáférhetővé tételében nagyon komoly tradíciókkal rendelkező Filozófiai Írók Táráét. A szerkesztőbizottság tagjai Bence György, Boros Gábor és Borbély Gábor, – de bizonyítandó, hogy nem a monogram alapján választjuk a közreműködőket, a kiadó részéről a sorozatot Szabó Zsuzsa szerkeszti. A sorozat a már nem hozzáférhető alapművek revideált, új kiadásán, valamint új fordítások közreadásán kívül olyan alapvető elvárásoknak kíván megfelelni, mint hogy legyen például végre magyar nyelvű Arisztotelész összkiadás. Ez utóbbi Bodnár M. István szerkesztésében önálló folyam lesz a FIT-en belül.

Természetesen a nemzetközi együttműködések, valamint a nagy nemzetközi pályázatokba történő bekapcsolódást is fontosnak tartjuk, jelenleg több ilyen projekt is formálódik. Rendkívül izgalmasak lehetnek a nem humán- és társadalomtudományi intézetekkel való együttműködések. Jelenleg egy efféle alakítunk ki éppen az MTA KOKI-val, a bioetikával összefüggő kutatások terén.

■ *Mindezek fényében is: mi volt az a szakmai és személyes motiváció, amellyel egy majd' évtizednyi tudomány- és felsőoktatási-igazgatási tevékenység után (ami alatt persze nem szakadtál ki a szakmából, hiszen kutattál, publikáltál) megpályáztad az Intézet igazgatói posztját?*

■ Nézzük először a dolog negatív oldalát. Azok a pályázatok, amelyekkel 1997 óta a Felsőoktatási Pályázatok Irodájában is foglalkoztunk, talán az egyetlen Bursa Hungarica kivételével, mára jórészt elenyésztek, vagy csak ad hoc módon, jelentéktelen támogatási keretösszeggel kerülnek meghirdetésre. Sajnos ide értendőek a doktori iskolák, a posztdoktorok álláshoz juttatását célzó vagy a TDK-mozgalom támogatását célzó pályázatok is. Idén már a rendkívül sikeres felsőoktatási tankönyv- és szakönyv-támogatási program folytatása körül is súlyos problémák voltak. Nemrég jelent meg a nyomtatott könyvek kiadását támogató pályázat, de csak fele akkora keretösszeggel, mint amekkora a hatályos költségvetési törvényben szerepel, és az általunk kidolgozott „digitális láb” (amelynek eddigi nyertes pályázatait bárki megtekintheti a <http://www.tankonyvtar.hu> címen) idei támogatása sem biztosított egyelőre. Ha már a személyes részét kérdezed a dolognak, hát mindez nem motiválja különösképpen az embert. Ahogyan az sem motivál különösebben senkit, ha mondjuk hivatalba lépése után közvetlenül arra utasítja két helyettes államtitkár, hogy vonjon vissza egy olyan pályázatot, aminek már hivatalos, tehát a miniszter által jóváhagyott nyertes listája van, s ezen olyan emberek is szerepelnek, akik az újonnan elnyert álláshely biztos tudatában már földolták korábbi állásukat. (Az ilyesmi sajátos példája lenne a diplomás munkanélküliség generálásának.) A dolog teljesen abszurd, természetesen nem vontam vissza a pályázatot, ám gondolhatod, hogy a továbbiakban milyen népszerű voltam az említettek köreiből. Habár a közvetlen munkatársaimmal kifejezetten jó volt, és most is nagyon jó a kapcsolat, mégis azt gondolom, hogy súlyos mazochista az, aki hosszabb időt kíván eltölteni ilyen körülmények között.

Ha értelmes felsőoktatási és tudományos projekteket lehet megvalósítani, az kiváló dolog, ha azonban erre már nincs mód, és még azzal sem foglalkozhatsz elég intenzíven, ami a valódi szakmád, akkor el kell menni. A dolog pozitív oldala pedig egyértelmű, és utaltál is rá a kérdésben. Én soha sem hagytam föl a szakmai tevékenységgel, publikáltam, és általában még tanítottam is. Egy idő után teljesen egyértelmű volt számomra, hogy vissza kell térnem a szakmába, s az, hogy ráadásul az Intézetbe térhettem vissza, ahol számos régi barátom van, hiszen korábban már dolgoztam ott négy évig, külön is boldogá tette.

■ *Ne hallgassuk el az olvasó előtt, hogy van egy pikantériája a beszélgetésünknek, hiszen jómagam is a pályázók között voltam abban a versenyben, amit megnyertél. A folyamat során két pozitív értelemben fontos, tudománypolitikai tanulságot is leszűrtem magamnak: egyrészt talán jelzi az Intézet szakmai erejét és tekintélyét, hogy négy, egyébként sikeres szakember is kellően vonzónak találta a Magyar Tudományos Akadémia Filozófiai Kutatóintézetének igazgatói állását (általában egy-egy ilyen helyre alig akadnak jelentkezők), másfelől hogy a pályázók között, köztünk kifejezetten kollegiális együttműködés volt jellemző. Mit gondolsz minderről?*

■ Én természetesen mindkettőnek nagyon örülök. Az utóbbival kapcsolatban meg kell mondanom, hogy ezt én teljesen természetes dolognak tartom. Őszintén szólva soha

sem mélyültem el igazán a szakmán belüli személyi ellentétekben, ezeket általában inkább viccesnek, mint tragikusnak tartottam. Remélem, ezen nem fog megsértődni senki, de ha igen, akkor majd fölhívom, és beszélgetek vele.

■ *Az új igazgató számára adott az Intézet szakmai profilja, az ott dolgozó kutatók szakmai potenciálja, az infrastruktúra és a kapcsolati háló – hiszen intézményfejlesztésre, beleértve akár a könyvtár, a folyóirat-megrendelések fejlesztését is, lényegében nincs mód. Mit tartasz továbbvihetőnek illetve lehetséges újdonságnak a korábbi működésből?*

A szakmai profil és a potenciál tekintetében a fentebbiek alapján optimista vagyok, s azt gondolom, megalapozottan. Az viszont valóban rendkívül súlyos probléma, hogy nem egyszerűen fejlesztésre nincs mód, hanem a meglévő állomány szinten tartása is komoly nehézségekbe ütközik. Ez természetesen nem a mi egyedi problémánk. Ma Magyarországon nincsenek könyvtári állománygyarapítást támogató pályázatok azon az alapon, hogy a könyvtárak alapfeladatainak ellátását (s ezek közé tartozik az állomány gyarapítása is) a költségvetési támogatásuk teszi lehetővé. Az viszont, hogy a költségvetési támogatás alig vagy egyáltalában nem tesz lehetővé állománygyarapítást, meglátásom szerint a könyvtáros szakma képviselőin és egynémely mezei „júzeren” kívül – és ezt nagyon komolyan mondom – egyáltalán, egy fikarcnyit sem érdekel senkit. A nyavalygásnak azonban semmi értelme sincs, ehelyett szervezkedni kell és racionalizálni a működést. Az adott helyzetben – azt gondolom – mi két dolgot tehetünk. Az egyik a meglévő lehetőségek legteljesebb kiaknázása, gondolok itt a könyvtárközi kölcsönzésekre, és nem csupán a külföldiekre, hanem a Magyarországon belüliekre is, a full-text digitális adatbázisok lehetőségeinek a jobb kihasználására, valamint a magyarországi hozzáférésekkel kapcsolatos bibliográfiai információk intenzívebb terjesztésére a munkatársak között. A másik az, hogy azoknak a kutatási pályázatoknak a terhére, amelyek ezt lehetővé teszik, a legfontosabb könyveket meg kell vásárolni és a könyvtári állomány részévé kell tenni.

■ *Látva a költségvetési adatokat, világos, hogy már az elmúlt években is csak a nagy küldő megrendelésű programok bevételeivel volt tartható a törékeny egyensúly. Milyen perspektívát és ehhez milyen eszközöket tudsz elképzelni a nehéz időkben: szinten tartás vagy célzott fejlesztések is lehetségesek?*

■ A költségvetési logika az, hogy az alapító az általa alapított intézmény alaptevékenységét, ill. az ehhez kapcsolódó személyi, dologi és felhalmozási kiadásokat finanszírozza. A pályázati források értelemszerűen nem ezt a célt kellene, hogy szolgálják, hanem új, az alaptevékenységen túlmutató kutatási projektek megvalósítását. Én rendkívül károsnak tartom, hogy e kettő állandóan összekeveredik, persze realista vagyok, és tudom, hogy ez rövid időn belül nem fog változni. Úgyhogy rendületlenül pályázunk mindenféle támogatásra (nemrégiben nyertünk például az FMM távmunkapályázatán támogatást), és foltozgatjuk intézményünk költségvetésének réseit, de én ezt nem tartom normálisnak, hosszabb távon mindenképpen a konszolidáltan gazdálkodó intézmény volna kívánatos.

■ *Az elmúlt időszakban az Intézet három területen is egyfajta filozófiai „szolgáltató” intézményként működött: a legfrissebb technológiai fejleményekre reagálva rendkívül széles nemzetközi hálózatot felépítve foglalkozott a mobilkommunikációval egy vállalat, a T-Mobil megrendelésére, emellett lényegében a teljes akadémiai-egyetemi kört elérve megkezdte egy virtuális enciklopédia kiépítését az Akadémia számára, valamint Nyíri Kristóf igazgató elődöd elméleti szinten kitalálta és tudománypolitikai szinten elindította az Akadémia legsikeresebb kommunikációs programjának, a Mindentudás Egyetemének a megalapozását. Látsz-e jövőt az ilyen típusú aktivitásokban?*

■ Abszolút látok jövőt, méghozzá azokon az alapokon, amelyeket már említettem, hogy tudniillik akkor tudunk értelmesen és szubsztantív módon bármiféle együttműködésben részt venni, ha magunk a saját szakmánk tekintetében a lehető legszilárdabb talajon állunk, hiszen kizárólag ebben az esetben tudunk hosszú távú, s nem utolsó sorban fenntartható együttműködések intellektuálisan súlyos partnerévé válni. Külön ki szeretném itt emelni a programok fenntarthatóságát, ami az egyik legfontosabb probléma ma Magyarországon megítélésem szerint, hiszen számos esetben ad hoc módon, átgondolatlanul történik a projektek finanszírozása, ami azon kívül, hogy a program torzó marad, a részt vevő partnerek szempontjából komoly intellektuális tekintélyvesztést jelenthet. Ez utóbbi szerintem még annál is súlyosabb következmény, mint adott esetben a projekt pénzügyi támogatásának megszűnése. Különösen fontosnak tartom ezért azt, hogy a virtuális enciklopédia projekten belüli további fejlesztéseket lehetővé teszi a program összekapcsolódása a Mindentudás Egyetemével, ahogyan arról a közelmúltban te és én megállapodtunk.

■ *Említetted az eredmények hozzáférhetőségének fontosságát is. Lehet a filozófiának közönsége?*

■ Ide tartozik még valami, amit én alapvetően fontosnak tartok, és már említettem is. Triviális, hogy a Filozófiai Kutatóintézet és minden más kutatóintézet számára elemi fontosságú a nemzetközi együttműködésekben történő részvétel, hiszen a lehető legmagasabb szakmai sztenderdet szükséges elérni és fenntartani. Ez önmagában azonban nem elegendő, van ugyanis ezen túlmenően egy rendkívül fontos és bizonyos szempontból különösen nehéz feladat. Az nyilvánvalóan elvárt szakmai működés, hogy értelmesen és sikeresen hozzászólunk a speciális szakmai kérdésekhez, és ezeket a kontribúciókat a nemzetközi konferencián történő bemutatásukat és nemzetközi publikálásukat még akár itthon is közöljük valamilyen formában. Egyértelmű azonban, hogy mindez kizárólag a legszűkebb szakmai közönséghez vagy még ahhoz sem jut el. Kedvenc műfajunk a 100-200 példányban elajándékozható, ám alapvetően eladhatatlan tanulmánykötet. Ne érts félre, rendkívül színvonalas efféle kötetek jelennek meg, csak éppen a barátaink tájékoztatásán kívül nem jók semmire. Amire szükség lenne, az az, hogy a tudományunk eredményeit a lehető legfrissebb és a művelt entellektű-el közönség számára szellemi izgalmat okozó módon közvetíteni tudjuk. Azért fogalmaztam ilyen körülményesen, hogy világos legyen, ez nem a „népszerű tudomány féldebileknek és vállalkozóknak” műfaja, hanem nagyon színvonalas, ám a művelt és kíváncsi közönség legszélesebb körei számára is érthető és izgalmas, monografikus műveket jelent. Ennek különböző formái lehetnek, akár olyanok is, amelyek pl. tipográfiai is rendhagyóak, nézd meg például a mi egykori Matura Bölcselet sorozatunkat,

amelynek kötetei számos utánnomást követően még mindig kaphatóak és el is fogytak. Mindenképpen kell tennünk valamit ezen a téren, mert a filozófiai könyvek átlagpéldányszáma úgy tűnik, hogy az utóbbi tíz évben a felére csökkent, aminek nagyon nem örülök, még akkor sem, ha ez nagyjából megfelel a forgalmi adatok általános tendenciájának. Mondanom sem kell, hogy itt nem pusztán nyomtatott könyvekre, hanem a digitális, multimédiás lehetőségek jobb kihasználására is gondolok.

■ *A bölcsészeti akadémiai-egyetemi kutatóhelyek publikációs fórumaként működik a Világosság, digitalizáltuk a repertóriumot és építjük az interneten elérhető archívumot, közösen tervezzük, jórészt az Intézet munkatársainak közreműködésével a DOXA újraindítását – tudjátok-e használni a folyóiratot ebben a munkában?*

■ A DOXA újraindításával kapcsolatban abban állapodtunk meg, hogy még egyeztetünk. Egyébiránt teljesen természetes, hogy publikálunk a Világosságban, már csak azért is, mert a Világosság hosszú időn át az MTA Filozófiai Intézetének folyóirata volt.

■ *A mai menedzsment kultúrában divatos szó a jövőkép. Bontsuk ezt ketté: milyen lesz a jövő években az Intézet profilja és – a képi gondolkodás wittgenstein-i felfogására utalva – az Intézet új honlapja ma egyértelműen egy komoly, kézikönyv jellegű borítót formáz. Milyen lapokat, ábrákat, képeket szeretnél látni a könyv közepe táján, most elkezdett igazgatói periódusod vége felé?*

■ Az, hogy a honlap könyvborítót formáz, nem volt szándékos, egyszerűen csak elkezdtünk gondolkodni azon a nyár elején, hogy milyen legyen a honlap új struktúrája, s ezzel összefüggésben megpróbáltuk áttekinthetőbbé tenni a felületet. De már többen is észrevették, és mindenkinek tetszett, úgyhogy valószínűleg így marad. A képi gondolkodással kapcsolatos wittgenstein-i megfontolásokra végképp nem gondoltunk, pedig mi sem bizonyítja jobban, hogy működőképes az elmélet, mint hogy ezt az utolsó kérdést most föltesztetted nekem.

*Borbély Gábor* (1962), a filozófiai tudomány kandidátusa, filozófiatörténész, fő kutatási területe a késő-középkori filozófia. Középiskolai tanulmányait Budapesten, a Berzsenyi Dániel Gimnáziumban folytatta fizika tagozaton. 1989-ben végzett filozófia–magyar szakon az ELTE-n. 1989-től három évig az MTA TMB ösztöndíjasa, tudományos vezetője Steiger Kornél. TMB-ösztöndíjasként az arisztotelészi lélekfilozófia XIII. századi értelmezéseivel, s ezen belül is az averroizmus-vitával foglalkozott. 1991-ben tanulmányokat folytatott Innsbruckban, az Österreichischer Austauschdienst ösztöndíjasaként. 1992–1996-ig az MTA Filozófiai Intézetének tudományos munkatársa, majd főmunkatársa. 1994 szeptemberében védte meg kandidátusi értekezését *Az értelem egysége – Aquinói Szent Tamás írása az averroisták ellen*. Az értekezés alapját képező fordítás, a szöveghez írott kommentárok és tanulmányok önálló kötetként is megjelentek 1993-ban az Ikon Kiadó Matúra Bölcsélet sorozatában. 1992-től több magyarországi egyetemen (ELTE BTK, JPTE, Miskolci Egyetem, BDTF, Pázmány Péter Katolikus Egyetem) tartott filozófiatörténeti kurzusokat, 1995–1997-ig az Eötvös József Collegium Filozófiai Műhelyének vezetője volt. 1998-ban Mellon Research Fellow a Warburg Institute-

ban, London-ban. 1996-tól az Oktatási Minisztérium Felsőoktatási Tankönyv- és Szak-  
könyvtámogatási Programjának vezetője, 1998-tól 2003-ig a Felsőoktatási Pályázatok  
Irodája igazgatója volt. 2003–2005 májusáig az Oktatási Minisztérium Felsőoktatási  
Tudományos Ügyek és Pályázatok Főosztályának vezetője. 2005. június 1-től a Magyar  
Tudományos Akadémia Filozófiai Kutatóintézetének igazgatója.

